

Libris .RO

Respect pentru oameni și cărți

AXEL MUNTHE

CARTEA DE LA SAN MICHELE

Traducere și note: Maria Nicolae-Dumitrescu

EDITURA ORIZONTURI

I TINEREȚE

Sării pe plaja îngustă de pe șalupa ce venea de la Sorrento. Cărduri de băieți se jucau printre bărcile răsturnate sau își scăldau trupurile de un bronz strălucitor în valurile care se spărgeau de țârm, iar bătrâni pescari, cu bonetele lor frigiene pe cap, stăteau în fața bărcilor-case și își cârpeau năvoadele. De partea cealaltă a debarcaderului, se afla o jumătate de duzină de măgari, cu șeile pe spate și mănunchiuri de flori între frâie, și împrejurul lor flecăreau și cântau tot atât de multe fete cu *spadella* argintii înfipte printre şuvițele lor negre de păr și cu câte o basma roșie legată în jurul umerilor. Măgărușul care mă adusese la Capri se numea Rosina, iar numele fetei era Gioia. Ochii ei negri strălucitori scânteiau de tinerețe arzătoare, buzele îi erau la fel de roșii precum colierul de corali pe care îl purta la gât, puternicii dinți albi luceau ca un șirag de perle, în răsul său tineresc. Îmi zise că avea cinsprezece ani și îi spusese că era mai tânără decât fusesem eu vreodată. Însă Rosina era bătrână, „*è antica*“, spuse Gioia. Așa că mă lăsa să alunec din șa și începui să urc domol cărarea ce șerpuia spre sat. În fața mea, Gioia dansa în picioarele-i goale, cu o ghirlandă de flori pe cap, ca o tânără bacantă, iar în urma mea mergea clătinat bătrâna Rosina, pe delicatele-i copite negre, cu capul aplecat și urechile lăsate, adâncită în gânduri. Eu nu aveam timp să mă gândesc, mintea îmi era plină de mirări

entuziasme, inima plină de bucuria de a trăi, lumea era minunată și eu aveam optsprezece ani. Ne-am urmat drumul printre tufişurile de ginestra¹ și de mirt în apogeul inflorescenței, iar ici și colo, prin iarba dulce-mirositoare, multe flori pe care nu le mai văzusem până atunci în patria lui Linnaeus², își ridicau capetele pline de grație ca să se uite la noi în vreme ce treceam.

– Cum se numește floarea aceasta? o întrebai pe Gioia.

Îmi luă floarea din mână, o privi cu dragoste și spuse:

– *Fiore!*³

– Și ce nume are aceasta?

Ea o privi cu aceeași delicată atenție:

– *Fiore!*

– Dar acesteia cum îi spui?

– *Fiore! Bello! Bello!*⁴

Culese un mănunchi de mirt frumos mirositor, dar nu mi-l va da mie. Zise că florile erau pentru Saint Constanzo, patronul sfânt al insulei Capri, care era în întregime din argint masiv și făcuse atât de multe miracole, *Saint Constanzo, bello, bello!*

Un lung șir de fete, cu pietre vulcanice pe cap, înainta agale spre noi, într-o maiestuoasă procesiune, asemenea cariatidelor de la *Erechtheum*. Una dintre fete îmi zâmbi prietenos și îmi puse o portocală în mână. Era o soră de-a Gioiei, și chiar mai frumoasă, îmi zic eu în gând. Da, la ei acasă se aflau opt frați și surori, iar doi pleaseră în Paradis. Tatăl lor se dusese la pescuit corali, departe, în „Barbaria“. Uite ce minunat șirag de corali tocmai i-a trimis ei, *che bella collana!! Bella! Bella!*⁵.

– Și tu ești frumoasă, Gioia, bella, bella!

¹ Un soi de grozămă – n.tr.

² Carl Linnaeus, botanist, explorator suedez – n.tr.

³ Floare, – it., n.tr.

⁴ Floare! Frumoasă! Frumoasă! – it., n.tr.

⁵ Ce frumos colier! Frumos! Frumos! – it., n.tr.

– Da, confirmă ea.

Piciorul mi se împiedică de o coloană spartă de marmură.

– *Roba di Timberio!*⁶ îmi explică Gioia. Timberio cattivo, Timberio mal'occhio, Timberio camorrista!⁷

– Da, zisei eu, cu amintirile lecturilor din Tacit și Suetoniu încă proaspete, *Tiberio cattivo!*

Ieșirăm pe șosea și ajunserăm în Piazza, unde doi marinari stăteau lângă parapetul ce domina Marina, câțiva caprioți moțâiau în fața *osteriei*⁸ lui Don Antonio, și o jumătate de duzină de preoți stăteau pe treptele ce duceau spre biserică, gesticulând violent, într-o conversație însuflețită. „*Moneta! Moneta! Molta moneta! Niente moneta!*“⁹ Gioia alergă să îi sărute mâna lui Don Giacinto, care era părintele ei confesor și un *vero santo*¹⁰, deși nu arăta deloc a fi astfel. Ea se ducea la spovedanie de două ori pe lună, eu de câte ori mă duceam la spovedanie?

Deloc!

Cattivo! Cattivo!

Oare îi va spune lui Don Giacinto că o sărutasem pe obraz, sub lămâi?

Bineînțeles că nu.

Trecem prin sat și ne oprim la Punta Tragara.

– O să mă cațăr pe vârful stâncii aceleia! zisei, arătând către cea mai abruptă dintre cele trei *Faraglioni*¹¹ ce străluceau la picioarele noastre ca ametistul. Dar Gioia era sigură că nu aş

⁶ Tiberius Caesar Augustus (42 î.Hr.-37 d.Hr.), al doilea împărat roman care și-a trăit ultimii unsprezece ani din viață pe insula Capri, și este încă foarte viu pe buzele locuitorilor, întotdeauna numit „Timberio“ – nota autorului.

⁷ Timberio cel rău, Timberio care deoache, Timberio banditul! – it., n.tr.

⁸ Birt – it., n.tr.

⁹ Bani! Bani! Mulți bani! Niciun ban! – it., n.tr.

¹⁰ Sfânt adevărat – it., n.tr.

¹¹ Stânci marine – it., n.tr.

putea să o fac. Un pescar, care încercase să se urce în căutare de ouă de pescăruș, fusese azvârlit în mare de un spirit diavolesc, care trăia sub înfățișarea unei șopârle albastre, la fel de albastră ca Grotta Albastră, ca să vegheze comoara ascunsă acolo de însuși Timberio.

Înălțat deasupra prietenosului sătuc, conturul amenințător al lui Monte Solaro se profila pe cer, la apus, cu piscurile lui amenințătoare și pantele inaccesibile.

– Vreau să mă cațăr imediat pe muntele acela! zisei eu.

Dar Gioiei nu-i plăcu deloc ideea. O cărare în trepte, șapte sute șaptezeci și șapte de trepte¹², tăiate în stâncă de însuși Timberio, se întindea în sus, pe flancul muntelui, și, pe la jumătatea drumului, într-o peșteră întunecoasă, trăia un om-lup, o fiară cumplită care mâncase deja câțiva creștini. La capătul treptelor se afla Anacapri, dar numai *gente di montagna*¹³ trăiau acolo, oameni foarte răi cu toții. Nici măcar *forestieri*¹⁴ nu se duceau vreodată pe acolo, și nici ea. Ar fi mult mai bine să urc la Villa Timberio, sau la Arco Naturale, ori Grotta Maromania!

– Nu, nu am timp, trebuie să mă urc imediat pe munte!

Înapoi spre Piazza, exact când clopotele roase de rugină ale vechii *campanile*¹⁵ băteau de douăsprezece, pentru a anunța că *macaroni* erau gata. Nu aș vrea, măcar, să prânzesc mai întâi, sub uriașul palmier al lui Alberto Pagano? *Tre piatti, vino a volontà, prezzo una lira*.¹⁶ Nu, nu aveam timp, trebuia să urc imediat pe munte.

¹² Aprox. 250 de metri – n.tr.

¹³ Oamenii muntelui – it., n.tr.

¹⁴ Străinii – it., n.tr.

¹⁵ Clopotnițe – it., n.tr.

¹⁶ Trei farfurii, vin la discreție, prețul o liră – it., n.tr.

– *Addio, Gioia bella, bella! Addio, Rosina!*¹⁷

– *Addio, addio e presto ritorno!*¹⁸

Vai! pentru „*presto ritorno*”!

– *E un pazzo inglese!*¹⁹ fură ultimele cuvinte pe care le auzii de pe buzele roșii ale Gioiei, în vreme ce urcam treptele feniciene către Anacapri, purtat de soarta mea. Pe la jumătatea drumului, ajunsei din urmă o bătrână cu un coș plin cu portocale pe cap.

– *Buon giorno, signorino!*²⁰

Își puse jos coșul și îmi întinse o portocală. Deasupra portocalelor zăcea un teanc de ziare și scrisori, legat cu o basma roșie. Bătrâna Maria Porta-Lettere, cea care ducea poșta de două ori pe săptămână la Anacapri, mi-a devenit mai târziu prietenă pe viață și am văzut-o murind la vârsta de nouăzeci și cinci de ani. Ea scotoci neîndemânatic printre scrisori, alese cel mai mare plic și mă rugă să îi spun dacă era pentru Nannina *la Crapara*²¹, care aștepta nerăbdătoare *la lettera* de la soțul ei din America. Nu, nu era. Poate că astălaltă? Nu, era pentru *signora* Desdemona Vacca.

– Signora Desdemona Vacca... repetă neîncrezătoare bătrâna Maria. Poate au vrut să zică *la moglie dello Scarteluzzo*²², zise ea, gânditoare.

Următoarea scrisoare era pentru *signor* Ulisso Desiderio.

– Cred că au vrut să spună *Capolimone*²³ zise bătrâna Maria. Avusese o scrisoare exact ca asta cu o lună în urmă.

Următoarea scrisoare era pentru *gentilissima signorina* Rosina Mazzarella. Acestei doamne părea mult mai dificil să-i

¹⁷ Pe curând, Gioia, frumoaso, frumoaso! Pe curând, Rosina! – it, n.tr.

¹⁸ Pe curând și întoarcere grabnică! – it., n.tr.

¹⁹ E un englez nebun! – it., n.tr.

²⁰ Bună ziua, domnule! – it., n.tr.

²¹ Femeia-capră – nota autorului.

²² Soția cocoșatului – nota autorului.

²³ Cap de Lămâie – nota autorului.

dea de urmă. Era *la Cacciavallara*²⁴? Sau *la Zapparella*²⁵? Sau *la Capatosta*²⁶? Ori *la Femmina Antica*²⁷? Sau *Rosinella Pane Asciutto*²⁸? Sau poate *la Fesseria*²⁹?, sugerează o altă femeie, cu un coș uriaș de pește pe cap și care tocmai ne-a ajuns din urmă. Da, s-ar putea să fie pentru *la Fesseria*, dacă nu e pentru *la moglie di Pane e Cipolla*³⁰ Însă nu e nicio scrisoare pentru Peppinella 'n' *coppo u camposanto*³¹ sau pentru Mariucella Caparossa³² sau pentru Giovannina *Ammazzacane*³³, care așteaptă cu toatele *la lettera* din America? Nu, îmi pare rău, nu există. Cele două ziare erau pentru *il reverendo parroco* Don Antonio di Giuseppe și *il canonico* Don Natale di Tommaso, ea știa bine asta, deoa-rece erau singurii din sat abonați la ziare. Parohul era un om foarte învățat, și el era cel care depista adesea pentru cine erau scrisorile, dar astăzi plecase la Sorrento, într-o vizită la arhiepiscop, și de aceea îmi ceruse mie să citeșc plicurile. Bătrâna Maria nu știa cât era de bătrână, dar își amintea că dusese poșta încă de la cincisprezece ani, când mama ei renunțase la asta. Bineînțeles că habar n-avea să citească! Când i-am spus că venisem chiar în acea dimineață, devreme, cu vaporul poștei, de la Sorrento, și că nu mai mâncasem nimic de atunci, ea îmi mai dădu o portocală, pe care o devorai complet, iar cealaltă femeie îmi oferi imediat niște fructe de mare din coșul ei, care îmi provocară o sete teribilă. Acolo, în Anacapri, exista vreun han? Nu, însă

²⁴ Femeia-brânză – nota autorului.

²⁵ Femeia-șchioapă – nota autorului.

²⁶ Încăpățânată

²⁷ Străbuna – nota autorului.

²⁸ Pâine veche – nota autorului.

²⁹ Nu este pentru urechile delicate – nota autorului.

³⁰ Pâine și ceapă – nota autorului.

³¹ De dincolo de cimitir – nota autorului.

³² Morcovi – nota autorului.

³³ Ucigașa de câini – nota autorului.

Annarella, *la moglie di sagrestano*³⁴, îmi putea oferi o excelentă brânză de capră și un pahar de vin minunat, din podgoria preotului Don Dionisio, unchiul ei, *un vino meraviglioso*³⁵ Acolo se mai afla, de asemenea, La Bella Margherita, pe care sigur o știam după nume, și că mătușa ei se măritase cu „un lord englez”. Nu, nu știam, dar eram foarte nerăbdător să o cunosc pe La Bella Margherita.

Ajunserăm în cele din urmă la capătul celor șapte sute șaptezeci și șapte de trepte și pășirăm printr-o trecătoare boltită, cu uriașele balamale de fier ale podului basculant de pe vremuri încă fixate în stâncă. Ne aflam în Anacapri. Tot golful Neapolelui se întindea la picioarele noastre, încercuit de Ischia, Prochida, bulgărele de pământ numit Posilipo, scânteietoarea linie albă a Neapolelui, Vezuviul, cu norii lui trandafirii de fum, Sorrento, câmpia adăpostită sub Monte Sant Angelo și, în depărtare, munții Apennini, încă acoperiți de zăpadă. Chiar deasupra capetelor noastre, ținuită pe stânca abruptă ca un cuib de vultur, se afla o micuță capelă în ruine. Acoperișul boltit i se prăbușise, dar blocurile uriașe ale zidăriei, aranjate de o manieră mai puțin întâlnită de rețea simetrică, încă îi mai susțineau pereții deteriorați.

– Roba di Timberio! îmi explică bătrâna Maria.

– Cum se numește micuța capelă?

– San Michele.

„San Michele! San Michele!” repetă ca un ecou inima mea. În via de dedesubtul capelei se afla un bătrân care săpa brazde adânci în pământ, pentru noii butași de viță. „*Buon giorno, Mastro Vincenzo!*” Podgoria era a lui, ca și casa mică din apropiere, pe care o construise singur, în întregime, cu propriile-i mâini, în mare parte cu pietre și cărămizi de la Roba di Timberio, care erau răspândite pretutindeni prin grădină. Maria Porta-

³⁴ Nevasta paracliserului – n.tr.

³⁵ Un vin minunat – n.tr.

Lettere îi povesti tot ce ştia despre mine, Mastro Vincenzo mă invită să stau jos, în grădina lui, şi să servesc un pahar de vin. Mă uitai la căsuţă şi la capelă. Inima începu să îmi bată aşa de tare, că abia putui să rostesc cuvintele:

– Trebuie să mă urc acolo imediat! îi zisei Mariei Porta-Lettere. Însă bătrâna îmi spuse că era mai bine să merg cu ea mai întâi, să mănânc ceva, altfel nu voi mai găsi nimic. Şi împins de foame şi de sete, mă hotărâi, fără nicio tragere de inimă, să îi urmez sfatul. Îi făcui cu mâna lui Mastro Vincenzo şi îi spusei că voi reveni curând. O luarăm la pas pe nişte străduţe pustii şi ne oprirăm într-o piazzetta.

– Ecco La Bella Margherita!³⁶

La Bella Margherita puse o garafă cu vin roşu şi un mănunchi de flori pe o masă din grădina ei şi ne anunţă că „macaroni“ vor fi gata în cinci minute. Era blondă precum Flora lui Tizian, trăsăturile feţei, minunate, profilul, autentic grecesc. Îmi puse dinainte o farfurie imensă de macaroni şi se așeză şi ea lângă mine, privindu-mă cu o curiozitate surâzătoare. „Vino del parroco!“³⁷ mă anunţa cu mândrie, de fiecare dată când îmi umplea paharul. Băui în sănătatea lui parroco, în sănătatea ei şi a surorii sale cu ochi negri, la bella Giulia, care se alăturase petrecerii cu o mână plină de portocale, pe care o văzusem când le culesese dintr-un pom din grădină. Părinţii le muriseră, şi fratele lor, Andrea, era pescar, şi numai Dumnezeu ştia pe unde se afla, însă mătuşa ei trăia în vila proprie din Capri. Aflasem, desigur, că ea se căsătorise cu un lord englez? Da, sigur că aflasem, dar nu îmi aminteam numele acesteia. „Lady G...“, spuse La Bella Margherita, cu mândrie. Îmi adusei aminte la timp să beau în sănătatea ei, însă după aceea nu-mi mai amintii altceva, decât că cerul de deasupra capului meu era albastru ca safirul, că vinul lui

³⁶ Iat-o pe Frumoasa Margherita! – it., n.tr.

³⁷ Vinul preotului – it., n.tr.

parroco era roşu ca rubinul, că La Bella Margherita stătea lângă mine, cu părul ei blond şi buzele-i zâmbitoare.

„San Michele!“ îmi sună pe neaşteptate în urechi. „San Michele!“ se reverberă ca un ecou, adânc, în inima mea!

– Addio, Bella Margherita!

– Addio e presto ritorno! Vai! Întoarcere grabnică!

O luai înapoi, pe străduţele pustii, îndreptându-mă pe cât de repede puteam către ţinta mea. Era ora sacră a siestei, tot satul dormea. Învăluită de dogoarea soarelui arzător, piazza se pustii-se. Biserica era închisă. Prin uşa pe jumătate deschisă a şcolii, doar vocea de stentor a reverendului canonic, Don Natale, trâmbiţa în acea linişte, într-o monotonie adormitoare: *Io mi ammazzo, tu ti ammazzi, egli si ammazza, noi ci ammazziamo, voi vi ammazzate, loro si ammazzano*³⁸, urmată într-un cor ritmic de o duzină de băieţi desculţi, aşezaţi în cerc, jos, pe podea, la picioarele învăţătorului lor.

Pe străduţă, mai departe, stătea o maiestuoasă matroană romană. Era Annarella în persoană, făcându-mi semn cu o prietenească fluturare de mână ca să intru. De ce mă dusesem la La Bella Margherita, în loc să vin la ea? Nu ştiam că al ei *cacciavallo* era cea mai bună brânză din toată localitatea? Iar în ceă ce privea vinul, toţi ştiau că vinul lui parroco nu se compara cu vinul reverendului Don Dionisio. „Altro che il vino del parroco!“³⁹ adăugă ea, ridicând semnificativ din umerii-i puternici. În vreme ce stăteam sub bolta ei, în faţa unei garafe cu vin alb deal lui Don Dionisio, începu să-mi devină clar că s-ar putea să aibă dreptate, dar vroiam să fiu corect şi să golesc toată garafa, înainte de a-mi exprima părerea finală. Însă când Gioconda, zâmbitoarea ei fiică, mă servi cu un al doilea pahar din noua garafă, mă hotărâsem deja. Da, vinul alb al lui Don Dionisio era

³⁸ Eu mă omor, tu te omori, el se omoară... – it., n.tr.

³⁹ E altfel decât vinul parohului! – it., n.tr.

cel mai bun! Arăta asemenea unei raze de soare, avea gustul nec-tarului zeilor, iar Gioconda părea o tânără Hebe, în vreme ce îmi umplea paharul gol.

– *Altro che il vino del parroco!* Să nu-mi spui că nu-i așa! râse Annarella. *E un vino miracoloso!*

Miraculos, într-adevăr, deoarece pe neașteptate începui să vorbesc fluent limba italiană, cu o volubilitate amețitoare, în mijlocul hohotelor de râs ale mamei și fiicei. Mă cuprinse un val de prietenie pentru Don Dionisio; îmi plăcea numele lui, îmi plăcea vinul lui, mă gândii că mi-ar plăcea și să fac cunoștință cu el. Nimic mai ușor, căci în seara aceea predica în biserică pentru „*le Figlie di Maria*”⁴⁰.

– Este un om foarte învățat, zise Annarella. Știe pe dinafară numele tuturor martirilor și sfinților și a fost chiar și la Roma, să îi sărute mâna Papei. Fusesse și ea la Roma? Nu. Dar la Neapole? Nu. Ea fusesse o dată la Capri, în ziua nunții sale, dar Gioconda nu fusesse acolo niciodată. Capri era plin de „*gente malamente*”⁴¹ Îi spusei Annarellei că știu desigur totul despre sfântul lor patron, cât de multe miracole făcuse și cât de minunat era, cu totul din argint masiv. Se lăsă o tăcere stânjenitoare.

– Da, ei zic că San Constanzo al lor este din argint masiv, exclamă Annarella, ridicând disprețuitor din umerii lați, dar cine știe? *Chi lo sa?* Cât privește miracolele lui, le poți număra pe degete, în vreme ce Sant’ Antonio, patronul sfânt al lui Anacapri, trecuse deja de o sută. *Altro che San Constanzo!* Imediat fui cu totul de partea lui Sant’ Antonio, sperând din tot sufletul într-un alt miracol care să mă readucă cât mai repede cu putință în încân-tătorul lui sat. Încrederea Annarellei în miraculoasa puterea a lui Sant’ Antonio era așa de mare, că refuză brusc să îmi primească vreun ban.

⁴⁰ Fiicele Mariei – it., n.tr.

⁴¹ Oameni răi – it., n.tr.

– *Pagherete un’ altra volta*, îmi plătiți altă dată!

– *Addio, Annarella, addio, Gioconda!*

– *Arrividerla, presto ritorno, Sant’ Antonio vi benedica! La Madona vi accompagni!*⁴²

Bătrânul Mastro Vincenzo încă lucra din greu în via sa, săpând brazde adânci în pământul dulce-mirositor pentru vița cea nouă. Din când în când, culegea câte o lespede de marmură colo-rată sau vreo bucată de stof roșu și le arunca peste zid. „*Roba di Timberio*“, zise el. Mă așezai pe o coloană spartă de granit roșu, vizavi de noul meu prieten. *Era molto duro*, a fost foarte greu de spart, zise Mastro Vincenzo. O găină scurma pământul la picioa-rele mele, în căutarea unui vierme, și chiar sub nasul meu apăru o monedă. O luai de jos și recunoscui dintr-o privire nobilul cap al lui Augustus, „*Divus Augustus Pater*”⁴³. Mastro Vincenzo îmi zise că nu făcea nici măcar un *baiocco*⁴⁴, mai puteam găsi destu-le din astea pe acolo. Își făcuse grădina absolut singur și planta-se toată via și smochinii cu propriile-i mâini. Muncă grea, spuse Mastro Vincenzo, arătându-mi uriașele sale mâini bătătorite, pentru că tot pământul era plin de *roba di Timberio*: coloane, capiteluri, fragmente de statui și *teste di cristiani*⁴⁵ Și înainte de a-și planta vița, el trebuise să sape și să le scoată din pământ și apoi să ducă departe tot acel gunoi. Coloanele le sfărâmasese, ca să facă trepte pentru grădină, și bineînțeles că reușise să folosească multe din bucățile de marmură, când își construisese casa, iar restul îl aruncase în prăpastie. Avusese un noroc nemaipomenit când, cu totul neprevăzut, dăduse peste o mare încăpere subterană chiar sub casa lui, cu pereți roșii exact ca bucata aceea de sub

⁴² La revedere, întoarcere grabnică, să vă binecuvânteze Sant’ Antonio! Fecioara fie cu dumneavoastră! – it., n.tr.

⁴³ Tatăl Divin Augustus – lat., n.tr.

⁴⁴ Ban, monedă de aramă – it., n.tr.

⁴⁵ Capete de creștini – it., n.tr.